

Družba sv. Cirila in Metoda je ustanovila po obmejnih krajih precejšnje število otroških vrtcev. Njihov glavni namen je vzgajati nežno mladino pred železko dobo, vaditi in urediti telo in vplivati na razvoj otroške duše. Otroška duša je mehka kakor vocek; vtisni ji katerokoli obliko, dobil boš posnetek, "Otrok se v prvih petih letih nauči več, kakor vse svoje življenje", pravi znameniti pedagog Locke. To dejstvo bi morala vedno uvaževati vsaka vrtnarica družbinih šol. Naša družba ni ustanovila svojih vrtcev radi njih samih, temveč polaga svoje težnje na to, da se vzbuja že v nežni mladini slasti čut národne zavesti in národnega ponosa. Da je mogoče v tem oziru mnogo storiti, kažejo nam predobro uspehi otroških vrtcev naših národnih nasprotnikov, zlasti Nemcev in Italjanov. Zato naj se zavedajo vse naše vrtnarice, da je vzbujenje čuta narodnosti njihova, še ne prva, pa vendar zelo velika dolžnost in naloga, katero jim je poverila naša družba. Kdor pa hoče v resnici vplivati vzgojevalno v narodnostnem oziru na nežno dečo, ta mora biti sam národen; njegova duša, njegovo čustvovanje mora biti prepojeno ljubezni do naroda. Zato povdarjamo: naše vrtnarice naj si prizadevajo biti vsestransko národno odločne in zveste povsod in vselej národnemu čutenju in národni zavesti. Na svojih važnih postojankah naj bodo vzgled vsem v národni odločnosti, kažejo naj ljubezen do svojega rodu, kakor kaže ljubezen skrbna mati svoji družini. Stenujejo in kupujejo naj izključno le pri Slovincih; govore naj vedno in povsod slovenski tudi z renegati in tujci, ki le količkaj razumejo slovenščino. Zlasti naj bi v národnem oziru posvetile svoje pozornost izven svojega poklica starišem onih otrok, ki pohajajo vrtec. Pa tudi v družbah naj skušajo vzbujati in udomačiti národno zavest. Ogibljejo naj se pa vsikdar vsega,

kar je nasprotno národnostnemu čutu, njihovemu vzvišenemu poklicu in namenom naše družbe. Vrtnarice naj skrbje tudi za nadaljno stanovsko naobrazbo. "Kdor ne napreduje, nazaduje." Le v spopolnjevanju lastne izobrazbe je mogoč napredek v poklicu, so mogoči uspehi v delovanju. Vsaka vrtnarica naj bo ud slovenskega okrajnega učiteljskega društva, kjer se bodri učitelstvo k napredku in nadaljni samoisobrazbi. Okrajne učiteljske knjižice razpolagajo z mnogoštevilnimi pedagoškimi knjigami, kakor: Froebel Fridrich: "Gesammelte pädagogische Schriften," "Kindergartenbriefe"; Warnholz-Bulov Berta: "Das Kind und sein Wesen." Koehler August: "Der Volksgarten und die Krippe". A.S.Fischer: "Der Kindergarten"; Fellner Al.: "Die Formarbeiten". Slovenske: Anton Funtek: "Zabavišče slovenskim otrokom". E.Schreiner: "Duševna analiza". Te in enake knjige naj čita naša vrtnarica, da si spopolni s tem svojo strokovno naobrazbo.

Te pripomnje naj bodo nekako splošno navedilo našim vrtnaricam. V naslednjem pa hočemo podati tudi kašipot, katerega naj se drže v svojem poklicu in delovanju v vrteih, potem katerega naj sledo namenom in stremljenju družbe sv. Cirila in Metoda, da ugođe nalogi, ki jim je poverjena.

OBČEVANJE Z OTROCI.

Pred vsem bodi prijazna! Prijaznost vzbuja zaupanje. Saj je znano, kako je deca bojazljiva napram tujim oesbam; s prijaznostjo in ljubeznijo pa pridobiš otrokko zaupanje in ljubezen. Ljubezen premaga vse ovire in če te otroci ljubijo, te ubogajo, so ti zaupljivi in vsepi tvojega truda ti je zagotovljen. S takim nastopom pa ne pridobiš samo otrok, temveč kar je za národnost v obmejnih krajih velike važnosti, po otrocih pridobiš tudi stariše na svojo stran; kajti ni je rahločutnejše strunice, kakor je vez med stariši in otroci. Bodi naklonjena otroku, in materi bo hvalečnosti do tebe rosilo oko; oče te bo spoštoval, ker je uverjen, da

imaš šuteče srce za njegovega ljubljjenčka. Poln hvaležnosti do tebe bo nehotе pridobival somišeljnikov tvojemu mišljenju in stremljenju. Tako vplivaš lahko posredno na národno zavest v svoji okolici, pridobivaš národnih somišeljnikov, ki se obrambni jez ptujševim navalom; s tem vršiš tudi poverjeno ti misijo.

Vglobi se v svoj poklic! Slaba je mati, ki ni posvetila vsega svojega delovanja, hotenja in čustvovanja svojim otročičem. Slaba je odgoja otrok v oni družini, kjer je mati zgrešila svoj poklic. Veliko napakega se dogaja tam, kjer materino oko ne čuva vselej in povsod svojih malih. V dobrem materinem srcu je zapisan vsak ljubljenec z vsem i duševnimi in telesnimi zmóžnostmi, vrlinami in napakami. In kaj je naloga vrtnarice? Ali ji ni poverjena naloga dobre, skrbne mamice? Le ona vrtnarica zadomeča povsem svoji vzvišeni, težki, a vendar hvaležni nalogi, ki se zaveda, da nadomeča celotno materinsko nalogo, to je prva in sveta njena dolžnost, da se vglobi v svoj poklic.

Opazuj otroško naravo in dušo! Kmalu se spozna razlika med tem in onim otrokom. Ta je boječ, oni zgovoren, ta živahen oni počasen, ta je živ in razposajen, oni neroden. Zelo različni so tudi v duševnih zmóžnostih, prvi razume kako stvar hitreje, drugi kaže večje zanimanje za ta predmet i. t. d. Opazuj jih pri medsebojnih pogovorih in obnašanju. Ker so otroci zelo nezapljivi, ponižaj se ter postani otrok z otroki. Vadi pa, da si postala otrok med otroki le zato, da spoznaš natanko njihovo dušo. Bodi z otrokom otrok, pa pazi skrbno, da ne postaneš otročja. Ko si spoznala individualnost v tvoje oskrb izročenihih otrok, ti je možno in tudi lahko pozitivno delovanje med nešno dečo. Odvadiš jih lažje napak, katere si opazila pri njih; vrline pa skušaj povečati in porabiti pri nadaljni vzgoji. Tedaj bo vspodbujal lenega njegov marljivi tovariš, molčečo deklico

bo oživila zgovorna, neboječa tovaršica. Razumnemu se bo čudil oni z malo razvitim umom, porednega bo osramotil njegov mirni tovariš. Porabi docelno svoje zmognosti in veljavo ter uporablja marljivo znanje svoje pedagoške naobrazbe.

Bodi pravišna vsem, kakor je pravišna dobra mati svojim otrokom! Sicer nam je že prirejeno, da se nam eden priljubi preje kot drugi, bodisi zaradi prijazne vnanjosti, bodisi vseh duševnih vrlin. Toda vzgojitelj greši neodpustno, če se ravna v svojem delovanju po osebnih nazorih in čustvovanju. Še slabše pa vpliva na neščno mladino postopanje onih vzgojiteljev, ki se celo tako priestranski, da dajejo prednost otrokom bogatih starišev ali celo vnanjemu ličju. Neščno čuteče otroško srce opazi takoj tako enostransko postopanje. Nič ne žali bolj njegove neščne duše, kakor če se čuti zapostavljenega ali preziranega. Vrtnarica, ki bi postopala pri vzgoji v tem oziru enostransko, neopravičeno izgubi povsem zaupanje in ljubezen otrok in njihovih starišev; nakoplje si na glavo mržnjo, zlovolje in sovraštvo. Taka vrtnarica bi škodovala naši družbi več, kakor zagrizeni sovražnik našemu narodu. Delovanje naše družbe se sodi po uspehih; kakšni uspehi bibili, ko bi se obmejni Slovenci obračali z nejevoljo od naših vrtcev. Vsak otrok želi, da ga ljubi njegova vrtnarica. Glej, da jim ne vzbudiš zavisti ali prevzetnosti. Tudi otročje ljubkovanje se mora opustiti. Lenega pograja, nerednega posvari, pridnega pohvali, pa ne tako, da bi bil vseh pohvale prevzetan ali da bi vzbujala taka hvala splošno zavist. Vselej, v vsakem slučaju pa prevdari, ali bo zaslojilo tvoje ravnanje pedagoškim načelom.

Ne sodi preneglo! Omenili smo že, da je treba preje spoznati otroško individualnost. Lahko se zgodi, da kljub vestnemu proučevanju ne zasledimo mnogih lastnosti in navad, ki jih imajo otroci. Prigodi se

celo, da je naše nasiranje o kakem otroku popolnoma napačno, zlasti mogoče je to pri otrokih v starosti štirih let, ko še ne ločijo pravega od nepravega, poštenega od nepoštenega, dostikrat resnice od laži, dostojnosti od nedostojnosti i.t.d. Upoštevaajoč ravnokar navedena dejstva, pravimo, da je naloga vrtnarice v tem oziru zelo težka. Ko opaziš katero izmed takih napak, ne prengli se, temveč skušaj pregledati do dna otrokovo dušo in presodi predvsem, ali je grešil otrok vede ali nevede. Ko doženeš vse zadeve v tej smeri, potem šele nastopi s svojimi vzgojevalnimi sredstvi.

Nastopaj vselej dostojno svojemu poklicu! Kadar treba, bodi resna! Lahko pokažeš, da si nejevoljna, a nikdar naj ti ne izbruhne jeza ali celo togota. Vričanja in vpitja se ogibaj! Bodi živa, vesela! Daj izraza čutom veselja, toda nikdar ne tako, da ne bi bilo dostojno tvojemu poklicu. Skrbno pazi, da ti ne uide kaka neprilika ali celo trivijalna beseda. Zmerjanje otrok, dajanje priimkov je nedopustno. Kadar kaznuješ, obnašaj se dostojanstveno, da čuti otrok vzvišenost in veljavo tvoje osebe. Predno pa kaznuješ, prevdari dobro ali je kazen na mestu. Sploh pa naj bo kazen le redka izjema, ne vsakdanjost.

- . -

Pri posameznih predmetih se ravnaj po sledečih navodilih, da boš ugodila zahtevam in nalogi družbe sv. Cirila in Metoda :

I. Verouk v otroških vrtcih še ne more biti poseben učni predmet. Zato naj vrtnarice ne mučijo otrok z naštevanjem tega, kar je Bog ustvaril prvi, drugi, tretji dan i.t.d. To boče naloga veroučitelja v ljudski šoli. A ker se morajo v otroški duši vzbujati in v lepem soglasju razvijati vse duševne zmožnosti, naj otroška vrtnarica pri raznih učnih predmetih porabi vsako ugodno priliko, da vzbudi v otroških dušah tudi veraki

Šut in ga primerno goji. Tjo bo blažilno vplivalo na vedenje in poznejše življenje otrok. Pove naj svojim malim gojencem, da Bog vse vidi in vse ve, da ljubi in blagoslavlja pridne otroke, kateri spoštujejo in ubogajo, stariše, učitelje i. t. d. Na vrtu in ob izletih naj jim v naravi izkazuje božjo vsemogočnost in modrost. Pred kako božičnico ali sploh v božični dobi naj jim razloži pomen jaspic in božičnega drevesca. Pove naj jim, kolikor morejo umeti, o Zveličarju, ki je prišel na svet, da bi nas osrečil, in kako se imenuje njegova mati. Veškrat naj jih opozarja na angela varuha, ki jih povsod spremlja. Izmed molitvic naj jih nauči pravilno in dostojno delati križ in moliti Očenaš in Čekšenomarijo po besedilu katekizma, kako kratko molitvico ali pesmico v čast angelu varuhu in morda večje tudi "Češčena boži, Kraljica!", ki jo slišijo pri sv. maši.

Z verskim šutom v tesni zvezi je šut spoštovanja in ljubezni do vladarja, ki naj se vzbuja zlasti ob priliki cesarjevega godu ali kako patrijotične slavnosti.

II. Govorne vaje. Govori z otroki v lepi, čisti slovenščini. Nikjer ni pregovor: "Beseda miše-gine, zgleđ prečine", tako na mestu, kakor tu. Otroci govore navadno v dialektu in prineso s seboj precejšnje število tujk ali za slovenski jezik kvarljivih besed; te skušaj iztrebiti in nadomestiti z lepimi izrazi. Najložje pa dosežeš s tem, da govoriš sama književni jezik. Odgovore zahtevaj v lepih, kratkih stavkih. Ničesar raje mladina ne posnema, kakor govorjenje onih, ki jo ljubijo. S tem, da si pridobiš zaupanje in ljubezen nežne mladine, da ti njo občuješ v čisti slovenščini, storiš mnogo v prosep materinščini. Govorne vaje naj obsegajo vse, kar more otroku vzbujati zavest in šut narodnosti. Zako naj se na primer vladarja v razgovoru o družini, da govorimo jezik, katerega nas je učila

manica, in ta jezik je jezik slovenski. Kakor imamo radi svojo mamico, tako ljubimo tudi svoj jezik. Kdor zaničuje ali sramoti naš jezik, sramoti tudi našo mamico. Vsi ljudje, ki govorimo ta jezik, smo Slovenci. Vse dežele, kjer se govori ta jezik, so slovenske dežele. Vsi Slovenci, ki govorimo en jezik, tvorimo en narod, to je naš narod slovenski.

Važno je, da se sveda že nežna mladina svoje narodnosti. Ko govoriš o domačem kraju, pripoveduj jim tudi o lepih mestih in slovečih krajih naše slovenske domovine. Povej jim, da imajo vsi ti lepi kraji za prebivalce Slovence, naše brate. Ko govoriš o raznih osebah, imej vedno narodni moment pred očmi. Zvesta svoji nalogi boš znala gotovo vplesti v pogovor imena naših slavnih mož.

III. Prav lepa prilika je tudi memoriranje. Ne išči pesmic v tujem slovetvu, marveč sezi po onih, katere so spesnili naši slovenski pesniki. Ko že učiš pesmico, povej še ime dotičnega pesnika in morda kaj malega iz njegovega življenja. Pesnice za memoriranje izbiraj primerne otroškemu naziranju, a če le mogoče tudi kako tako, ki vzbuja narodno zavest, na primer: "Slovenec sem".....

IV. Pripovedka je privlačna sila otroški duši. Ako jim boš pripovedovala v lepem in čistem slovenskem jeziku prekrasne narodne pripovedke, pravljice in bajke, boš kar očarala svoje male. Ne segaj po tujem blagu, imamo v izobilju domačega, narodnega blaga. Pripovedke o rojenicah in vilah, o kralju Matjažu, o zakletih deklicah so tako lepe, da ne najdeš pri drugih narodih ničesar boljšega. Sveda moraš paziti, da podajaš pripovedke, ki vzbujajo v mladih srcih nežne čute kakor: miloaržnost, ljubezen, dobrotljivost i. t. d. Vsikdar pa je treba paziti na vzgojevalni moment.

V. Igre so otroku v razvedrilo in krepcanje telesa. Pri igrah, kjer pride v poštev besedilo, naj se jemlje, če le mogoče ono, ki ga je sestavil

kak slovenski pesnik. E igri spada tudi telovadba. V teh urah naj se opozori otroke na slovenska telovadna društva.

VI. Delo je vsagojevalni predmet že v otroških vrtcih. E delom vadimo telo, vadimo šute, s delom si krepimo voljo, vadimo se v vztrajnosti in si utrjujemo značaj. Zato naj bi posvetile vrtnarice posebno pozornost temu predmetu.

VII. Bivanju na vrtu. Ob času bivanja na vrtu ponovijo otroci ono, kar si jih učila v šoli. Tu se gibljejo prosto, zato najlože opazuješ v tem času in premotrivaš njihovo individualnost. Upoštevaj pri odgoji opažene vrline in napake. Na vrtu se ž ti nudi tudi lepa prilika, da učim mladino spoznavati naravo, občudovati stvarnikove vsemogočnost in neskončno modrost, ljubiti božje stvarstvo in vznujati šut do lepote. Pouči jih, da ni prav, če kdo pokončava rastline in trpinči živali. Vse to, kar na vrtu, storiš tudi lahko ob času izletov v bližino otroških vrtcev. Ti naj se izvršujejo, ako le količkaj vreme dopuša. Venkaj na polje, v log in gozd naj gre mala deca in tam naj opazuje naravo v njenem delovanju.

Obveznosti vrtnarice.

Vsaka vrtnarica naj skrbi v prvi vrsti, da je sama strokovno izobražena; posnati mora tozadevne knjige in spise. Znana ji mora biti uredba in naloga vrtcev, kakor zahteva zakon. Vse snov katero podaje otrošičem, mora dobro obvladati. Ravno tako se mora svedeti tudi zakonitih dolžnosti in pravic. Le ž strokovno naobražena vrtnarica more vsestransko prav postopati ter ne izogniti mnogoterim neprilikam. Vlasti pa bodi skrb voditeljice otroškega vrtca, da je temeljito predelala in proučila vse zadeve, ki obsegajo obstoje otroških vrtcev.

Dolžnosti voditeljice.

Voditeljica naj skrbi v prvi vrsti za izročeno ji mladino. Zato naj pazi, da bodo postopale podrejene vrtnarice s ljubeznijo v svojem delokrogu. Ne kaže naj pa nikdar, da je kaj več, temveč naj bo prijazna tovarnica svoji podrejeni vrtnarici. Kakor je dolžnost vsake vrtnarice pridobivati s ljubeznijo mladino, tako je dolžnost voditeljice, da si pridobi s ljubeznijo svoje podrejene vrtnarice k složnemu skupnemu delovanju. Pomni naj dobro, da le ljubezen vzbuja ljubezen, oduren nastop pa odpor. Pazi na notranjo uredbo vrtcev; vsak vrtec mora imeti zdravstveno odobrene lokale, potrebna učila, pred vsem pa naj se pazi na snago. Voditeljica mora skrbeti, da se izpolnjujejo uradni predpisi, da so uradni spisi v redu. Nadalje je tudi njena dolžnost, da vpisuje sama v otroški vrtec vstopajoče gojence. Vsaka vrtnarica-voditeljica naj bi poznala dobro svoj vrtnarski okoliš, odnošaje odnošaje narodne pozicije. posebno važno je slasti za one kraje, kjer delujejo vzporedno z našimi tudi drugonarodni vrtci. Spravilnim postopanjem in paznim očesom bi se lahko rešil potujčenja marsikateri otrok. Pretožne važnosti je tudi skrb vsake vrtnarice, da otroci, katere je imela ravnokar v roki, ne uhajajo zapustivši naš vrtec v narodno nasprotno šole. Seveda je to zelo težka naloga, vendar bi se mogle tudi te težave premagati, če bi vrtnarice prirejale pravočasno roditeljske sestanke. Vrtnarica naj se ne straši, obiskati v tem slučaju otrokove roditelje, da jim z živo besedo naslika nevarnost in neumisel.

Dolžnost vrtnarice napram vodji.

Vsaka vrtnarica se mora v uradnih zadevah pokoriti svoji voditeljici. Proti njej naj bo vsikdar prijazna in uljudna in naj ne daje povoda, da bi se sanetil kak prepir ali celo sovraštvo. Kakšno bi bilo delovanje v

prid nežni deci, ko bi bil med vzgojevalnim osebjem grd in ostude pojav mrtnje ali celo sovraštva. Voditeljica naj bo uradno sicer predstojnica, a drugače pa drugim vrtnaricam ljubeča prijateljica, ki se ji sme zaupati in potočiti. Le v večstranski vsajemnosti bode trud rodil dober sad, ki bo gotovo izdaten živeč narodnostnemu življu v naših obmejnih krajih.

Roditeljski sestanki.

Velika važnost za probujo narodne zavesti in odločnosti v obmejnih krajih so roditeljski sestanki. Vrtnarici, katera si je pridobila ljubezen mladine in naklonjenosti starišev, ne bodo delali taki sestanki preglavic, temveč jej bodo v veselje in zadovolženje. Ob primerem času naj povabi stariše na sestank in tam naj razpravlja o vzgoji njihovih otrok ter naj jih pridobiva za narodno zavest in odločnost. Občuje naj s stariši ob takih prilikah prijazno in uljudno, razjasni naj jim narodnostnó položaj v obmejnih krajih. Uverjeni smo, da tako delovanje ne bo neplodno. Taki roditeljski sestanki naj bi se prirejali pred začetkom šole, v simekih večerih, o prilikah šolskih vesellic ter ob zaključku šole.

Prizprava vrtnaric.

Kdor hoče svoje delo dobro izvrševati, kdor stremi po uspehu, primerem svojem trudu, mora dobro prevdariti in premisliti, kako bo delo vršil, kako bo postopal, da doseže nameravani cilj. In to je potrebno zlasti pri odgoji mladine, da si zašrtamo pot natančno, da si ustvarimo načrt, po katerem se bomo ravnali pri svojem delovanju. V navodilu smo podali vrtnaricam nekaj točk, na katere naj bi se ozirale pri sestavi učnih načrtov. Vsaka vrtnarica naj si sestavi v glavnih potezah podrobni učni načrt za vse leto, razdeljen po mesecih za vsak predmet in za vsak otroški letnik posebe.

Vsak vrtec mora imeti sledeče uradne spise:

- I. Imenik gojencev. (Vodi ga voditeljica.)
- II. Preglednico. (Vodi jo voditeljica.)
- III. Četrletni izkaz. (Vodi ga voditeljica s pomočjo podrejenih vrtnaric
In tega naj se pošlje vsako četrletje zakonitim potom o.kr.okraj.Mol.
nadzorniku po en izvod, en izvod pa družbenemu vodstvu.)
- IV. Letni izkaz. (Pošlje se kakor četrletni izkaz koncem Molskega leta)
- V. Dnevnik, v katerega naj se vpiše učna tvarina vsakega dneva.
- VI. Urniki, (ki se mora pred začetkom Mol. poslati v potrdilo okrajni
Molski oblasti, po en izvod pa vodstvu družbe.)
- VII. Kronika, (naj obsega ustanovitve in vse važne dogodke dotičnega
vrtca, zlasti oblastvene odredbe in odredbe našega vodstva ter kratek
skupni pregled mladine.)

Družbeno vodstvo oskrbi vse potrebne tiskovine. Voditeljice oziroma
voditelji naj naroče pred začetkom vsakega Mol. leta potrebno število teh
tiskovin.

Dopisovanje.

Vodstva se opozarjajo, da naj bodo poročila vsekdar kratka in
jedernata; oblika papirju pa boji format navadne pole.

. - .

Učnemu osebju se naroča, da se ravna vestno po navodilu.

V dvomljivih slučajih naj se pa obračajo vrtnarice zaupno na vodstvo.

- . - . - .

21
8278 - 17/2.08

Navodilo za vrtnarstvom
in delal Jan Aug.